

Šta poneti sa planine

I ove godine planinari „Poštara“ iz Novog Sada, bili su, po ko zna koji put, na dvodnevnom izletu u Ovčar banji i srpskoj Svetoj gori.

Petak, 6. avgust 2010. godine. Dan sunčan, topao. Autobus sa klimom udoban i komotan. Putem se saobraćaj odvijao bez gužvi i zastoja. Čini mi se da smo za čas stigli u Ovčar banju, na koju se spušta blago, letnje veče. Malo smo se potrudili da u sumraku potrefimo uski put pored Morave, za manastir Nikolje, gde se nalazi planinarski dom, u koji ćemo se mi večeras smestiti. Još više se trudio vozač da naš autobus provuče ispod kamene „streje“, putem bivše, uskotračne pruge, kojom je pućkao i kloparao, odavno legendarni, voz Čira i dalje, preko Užica, Sarajeva i Mostara, stizao do Dubrovnika i Zelenike.

Planinarski dom Kablar je nov, skroman, čist, udoban. Vode ima u izobilju, a samo u prizemlju ima tri tuša sa toplom vodom, što je u našim planinama prava retkost.

Subota, 7. avgust 2010. godine. Ustajanje i priprema za polazak na Kablar teče po programu. U početku idemo skoro ravnim putem oko 1,5km, što nam odgovara, da bismo se pre uspona malo rasanili i razdrmali. Naspram visećeg mosta na Moravi, počinje uspon. Stepenicama se penjemo ispod železničke pruge i markiranom stazom ulazimo u šumu. Dalje, nastavljamo uspon serpentinama, obodom Orlovih stena. Na početku druge krivine, planinarke sa začelja kolone, primetile su zmije – dva poskoka, kako bežeći proklizашe preko staze, verovatno smo ih mi gore – čelo kolone, na trećoj serpentinu poplašili. Za nepun sat vremena ispenjali smo se na visinu 513m, do pećine u kojoj se nalazi Savinje. Crkvice je izgrađena krajem četvrte, a osvećena početkom sedme decenije prošlog veka. Po predanju, u pećini je Sveti Sava imao isposnicu, pa su po njemu neposredni izvor i crkvice dobili ime.

Posle polusatne pauze, sleduje nam još žešći uspon od oko 150m visinske razlike, do vidikovca Devojačka stena. Staza je u početku i teška, sa obaveznim osloncem na tri tačke. Kasnije je strma, tvrda i nesigurna. Na vidikovcu postoji na kamen ugrađena, izrezbarena, metalna vinjeta. Koliko se može razaznati, deluje kao lik starogrčke boginje Atine, u zagrljaju. Čuo sam više mitova koji liče na nagađanja, ali bi mogli biti i tačni. Prvo, da je sa te stene u ambis skočila obeščašćena devojka, po drugoj varijanti, da je opet skočila devojka koju su hteli udati za nedragog. Po trećoj verziji, da su sa te stene zajedno skočili momak i devojka, kojima su zabranili da se uzmu. Dakle, uvek je bila u pitanju ljubav i čast.

Na prevoju između planinskih kota 889 i 885, sačekali smo da pristignu i zaostali, ali nismo gubili vreme – zabavljali smo se, sladeći se tek sazrelim kupinama.

Na Kablar kotu 885 svi smo izašli do 11:30 minuta. Dan lep i sunčan. Sa vrha se vidi cela klisura, sa osam manastira. Pomerili smo se na istok i sišli na vidikovac, odakle se najbolje vide najlepši rečni meandri u Srbiji – meandri u Međuvršju.

Na vrhu je naš vodič deset naših koleginica planinarki, koje su prvi put na Kablaru, umesto tradicionalnog planinarskog krštenja, svaku pojedinačno, sa punim imenom i prezimenom, proglasio „počasnom princezom od Kablara“. Princeze su upoznate sa svojim statusom i privilegijama. Naime, poželjno je da što pre poprime manire jedne princeze. Na prvom mestu, u pogledu ponašanja, držanja i ophođenja, pa će posle, samo po sebi doći poštovanje, cenjenje i uvažavanje. Naravno, uz to ide i maženje i paženje. Jednom rečju, držaće ih kao malo vode na dlanu. Već na prvom narednom izletu, mogu očekivati da im se ponude bar po dva kavaljera (čitaj princa), za nošenje ranca. Sada ponosno, sa punim pravom možemo da kažemo da nam je u Društvu stasala i treća generacija princeza.

Ovde moram da pojasnim, iako sam o tome pisao u jednom ranijem izveštaju.

Kod planinara je uobičajeno „planinarsko krštenje“, tj. kada se planinar popne, prvi put u životu, na neki planinski vrh, tradicionalno za takav uspeh dobija nekoliko blagih udaraca planinarskim konopcem po stražnjici, ali se taj, inače lep običaj, ponekad u našim uslovima pretvara u farsu, zbog neukusnih komentara pojedinih prisutnih, nazovi duhovitih, velikih planinara, te se dešavalo da neke planinarke odbiju da se podvrgnu ovakvom ritualu, uprkos sreći i zadovoljstvu, zbog postignutog uspeha.

S toga je u „Poštaru“ zaživeo nešto drugačiji, simpatičniji, za sada neukaljan običaj; kad vodič slavodobitnika tri puta dodirne planinarskim štapom po ramenima i glavi, i proglasi princom ili princezom od tog vrha. Poštari to praktikuju prilikom uspona na Kablar. Jer, i planinar zbog težine

uspona, i Kablar to zaslužuju. Planinarska staza uz Kablar, pripada četvrtom stepenu težine uspona.

Sa vrha smo se, markiranom, ali uglavnom, zaraslom stazom, brzo i lako, preko Cvrkića gaja i niz Selački potok, spustili do planinarskog doma na Moravi.

U popodnevnom časovima, nas petnaestak posetilo je manastire Nikolje, Jovanje i Uspenje. Na prilazu Jovanju i Uspenju, mora se proći kroz neosvetljen stari tunel Rapailovača, one još sinoć pominjane Čirine pruge. Tunel je opasan, uzan i ima krivinu, iz koje se ne vide svetla na kraju tunela. Dok smo kroz njega prolazili, po nekoliko vozila se susrelo u tunelu. Naši domaćini su nas upozorili da obavezno moramo imati bar dve upaljene baterijske lampe, na čelu i začelju kolone.

Betonskim putem, penjemo se ka manastiru Uspenje. Na ulazu u manastirsku portu, gradi se natkrivena kapija, u obliku slavoluka. Od ulaza levo, produžava betonski put do manastira i konaka. Mi nastavljamo pravo ka vrhu, stepenastom stazom, ojačanom rashodovanim železničkim pragovima. Na Gradini ili Kulištu, nalaze se kamene ruševine nekada dvospratne kule sa zvonikom. U podrumu kule je postojala pisarnica, a po nekim izvorima, i tamnica. Sa kule su crkvena zvona, za sve manastire u klisuri, označavala početak i kraj molitve, a i upozoravala u slučaju nadolazeće opasnosti. Kažu, da su se zvona čula čak u Čačku. Sve je to porušeno još za vreme Turaka.

Nikolaj Velimirović, episkop žiški, izgradio je crkvu oko 1940. godine, ali je tek 2000. godine, zalaganjem dobrotvora i donatora, izgrađen put, konak i obnovljena crkva.

Ovde smo prvi put čuli od duhovnih lica, lepe reči za planinare. Nastojateljica manastira, monahinja Nauma, mislim da se tako zove, kaže: „Dešavalo se da veje sneg, navejao preko kolena, niko nam tri dana vrata ne otvara, kad odjednom, banuše planinari. Za njih nema zime!“

U prvi sumrak, vratili smo se u planinarski dom.

Nedelja, 8. avgust 2010. godine. Uz jeku crkvenih zvona preobraženjskog manastira, koja pozivaju na jutrenje, mi prelazimo preko visećeg mosta na Moravi i produžavamo laganim hodom, penjući se svakim korakom uz Krunski do, ka manastiru Sretenje, gde smo stigli u 8:50. Po mnoštvu parkiranih automobila, zaključujemo da je crkva puna i da služba uveliko traje. Mi produžavamo dalje. Na vrh Ovčara, sa usputnim zadržavanjem zbog kupina, stigli smo posle deset sati.

Sa vrha Ovčara puca pogled, sada iz drugog ugla, opet na nezaobilazne meandre u Međuvršju i na suncem obasjano Dragačevo. Naredne subote, nedaleko od nas, u Guči, počinje dragačevski Sabor trubača. Iz sredstava informisanja prethodnih dana, saznali smo da su sva smeštajna mesta rezervisana, a mnoga su već sada popunjena. Došli su gosti iz inostranstva, a stigli su i pojedini trubački orkestri. Saznali smo da u Dragačevu postoji deset etno-sela, od kojih dva sa po 4 zvezdice i imaju i bazene za kupanje. Mi možemo sada samo da maštamo, kako je kad se pri otvaranju Sabora, iz desetina hiljada grla i uz pratnju stotinu trubača zaori pesma „Sa Ovčara i Kablara“, grmi i ječi celo Dragačevo. Mi se sada nalazimo na Ovčaru, tik uz Dragačevo. Ta pesma je himna i zaštitni znak Sabora. Bila je kandidovana za himnu države Srbije. Baš šteta što nije izabrana. Smatram da bi vernije i ubedljivije predstavljala naš etnos, poreklo i mentalitet. Svi je razumeju i znaju da pevaju, a ne samo muzički obrazovani. Uz minimalne muzičke korekcije, mogla je to i biti. Često gledamo naše sportiste i publiku prilikom intoniranja himne. Neki šapuću, drugi samo stidljivo mrdaju usnama, retko ko peva, a većina čuti. Ovu pesmu, siguran sam, svi bi u glas pevali.

U povratku sa vrha Ovčara (986m) spuštamo se istom stazom, samo sa više zadržavanja po usputnim kupinjacima. U manastiru Sretenje, uz poštovanje kanona manastira, zadržali smo se u crkvi i u trpezariji oko sat vremena. Ovde su nas posle izlaska iz crkve domaćinski poslužili, bolje reći, pogostili, vodom i šećerom, pa posle kafom i na kraju su nam doneli dva poveća parčeta torte. Sve nam je prijalo, hvala im!

Autobusom za Novi Sad pošli smo pola sata ranije, da bi po želji zainteresovanih planinara, posetili i manastir Vavedenje, koji se nalazi izvan klisure, tik uz put za Čačak. Manastirska porta je prepuna vernika, a u crkvu u kojoj je tada trajao čin venčanja, nije se moglo ući. Predložili smo našim neudatim princezama, koje su se tog trenutka našle u priprati, da i njih sada zajednički venčamo. One se smeškaju. Potražim i prinčeve, a njih nema na vidiku. „Oni se i u šali drže podalje od oltara“, dobaci jedna princeza.

U Novi Sad smo stigli u prvi sumrak. Tako da je iskrcavanje trajalo po mraku.

Umesto zaključka. Šta reći za ovaj naš izlet? Planinari se često, među sobom pitaju, šta poneti sa planine? Obično skupljaju šumske plodove, beru planinsko cveće. Pojedinci ga nose sa korenim i busenom, da bi ga zasadili u svojim baštama ili terasama. To su najčešće biljke: ljubičica, visibaba, jagorčevina, čuvarkuća i poneko drveće. Na planinskim vrhovima traže i nalaze, biraju i čupkaju pogodne kamenčiće za uspomenu. Da ne govorim o snimanju fotoaparatom i kamerama.

Pokušaću, svojim skromnim znanjem i umećem, ovu dilemu da razrešim u stilu našeg nobelovca, Ive Andrića.

Kad dođe vreme povratka sa planine, mi sređujemo svoje stvari u naš neveliki ranac, sve ono što uvek sa nama ide i što nam je potrebno za naš jednostavni život u planini. Ne bojimo se onoga što nas negde tamo čeka i ne žalimo za onim što ostavljamo u planini, koja i nije naše stalno boravište. Sa Ovčara i Kablara poneli smo još, kao nevidljiv prtljag bez težine i obima, pa može da stane u naš prepun ranac: parče plavog neba što se nazire između krošnji dvreća i onaj beli oblačak što promiče preko njega; sliku klisure sa svojim manastirima, koja nam liči na neispeglanu zelenu haljinu sa rasutim biserima; u ušima nam još uvek odzvanja eho truba iz obližnjeg Dragačeva i jeka zvona preobraženjskog manastira, koja nas pozivaju na jutrenje; pogledom smo zahvatili pregršt zelene vode iz Morave; tome će nam se pridružiti i trajna slika meandara u Međuvršju i blagi osećaj zadovoljstva, posle kupanja u hladnoj Moravi.

Tamo odakle smo sve to uzeli i ne primećuje se, a rekoh malo pre, da smo sa tim prepunili ranac. To nam je uspomena, koja će nas pratiti nekoliko dana ili meseci, sve dok ne dođe vreme da, bez žaljenja, ustupi mesto nekom drugom sećanju, u nekom drugom predelu, na nekoj drugoj planini.

Utiske doneo i podelio sa nama: Cvetin Ristanović, planinarski vodič